

Kulturnämnden

Yttrande över detaljplan för Knutpunkten

Förslag till beslut

Kulturnämnden antar förslag till yttrande enligt bilaga 1 till tjänsteskrivelse daterad den 23 februari 2018.

Sammanfattning

Kulturnämnden yttrar sig i frågor som rör behov av anläggningar och lokaler för kulturverksamhet samt utsmyckning av offentliga platser. Nämnden är även rådgivande vid utformning av bostadsområden.

I det aktuella området, Knutpunkten i Orminge, kommer det att byggas cirka 450 bostäder med 6000 kvadratmeter verksamhetslokaler. Bebyggelsens blandade funktioner med verksamheter och bostäder gör att området kommer upplevas som tryggare och mer omhändertaget. De framtida kvarteren är tänkta att få varierade hushöjder genom att kvarterens byggnadsvolymer delas i mindre enheter för att uppnå variation i skala. Planförslaget ger Orminge en ny årsring i centrum med platskänsla och förstärkt identitet som skapar nya attraktiva bostäder, lokaler och offentliga rum. Val av fasadgestaltning ska vidare utredas till granskningsskedet av detaljplanen.

Inget förslag om permanent konstnärlig gestaltning finns i detaljplanen. Konstverket Helheten I, II och III skapades för Fisksätra. Del III i verket är idag beläget i det aktuella området i Orminge. Ett förslag är att utreda möjligheten att omplacera del III i verket och hitta en ny lämplig plats i Fisksätra.

Möjlighet till ny placering av bibliotek i Orminge är under utredning för att bland annat kunna erbjuda MerÖppet.¹ Denna fråga påverkar inte kulturnämndens yttrande om själva detaljplanen.

Ärendet

Detaljplanens övergripande syfte är att möjliggöra nya bostäder, verksamheter och en levande miljö som skapar förutsättningar för ett attraktivt centrum där fler resor sker med kollektivtrafik, cykel eller till fots. Målet är ett levande, tryggt och attraktivt stadsdelscentrum för boende, besökare och företag samt utveckling av Orminges karaktär och identitet. Aktuell detaljplan ingår enligt det större planprogrammet i första etappen av flera nya detaljplaner för hela området.

Området i dagsläget

Planområdet utgör del av Orminge centrum som är välförsett med medborgar- och kommersiell service. Hantverkshuset inrymmer kommersiell service och danslokaler samt en större livsmedelsbutik. I omedelbar närhet till planområdet ligger även Boo Folkets hus och Kyrkans hus samt Centrumhuset och Ormingehus med medborgar- och kommersiell service. Inom gångavstånd finns förskolor, grundskolor, idrottshallar och Myrsjö idrottsplats.

Detaljplanen i korthet

Planförslaget innebär en förtätad miljö med ett rikare innehåll. Planförslaget medger att planområdet utvecklas med nya bostäder, lokaler för handel, infartsparkeringar samt utvecklade gaturum. Planförslaget medger totalt cirka 450 bostäder, cirka 6000 bruttoarea handel, cirka 400 infartsparkeringar, en gruppbostad och en mini-ÅVC.

Planförslaget innebär en utvecklad bytespunkt för bussresenärer genom att den befintliga bussterminalen längs Kanholmsvägen ges en utformning som möjliggör utökad kapacitet. Gator planeras och gestaltas för att bidra till en levande, trygg och tillgänglig miljö för gående och cyklister. Gatunätet utformas även för att skapa god framkomlighet. Planförslaget ger förutsättningar för ett befolkat område under olika tider på dygnet, vilket kan bidra till den upplevda tryggheten. Större delen av planområdet utgörs främst av hårdgjorda plana ytor.

Planförslaget

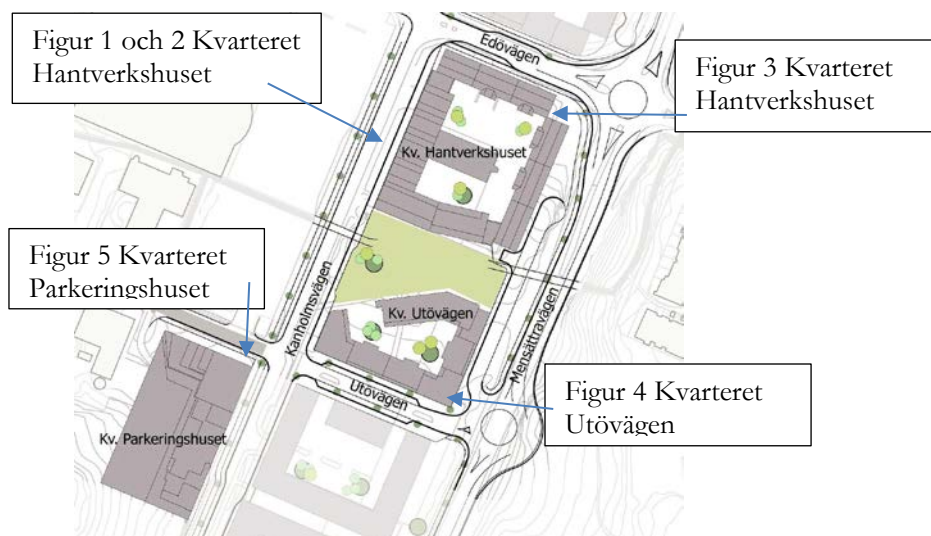
Planförslagets kvartersbebyggelse och skala innebär en helt ny typ av stadsplaneringsstruktur än den som tidigare funnits i området. Detta innebär negativa konsekvenser för Orminges tidstypiska och välbevarade zonindelning samt för områdets säregna karaktär. En långsiktigt samhällslik konsekvens av att området omvandlas till tätare bebyggelse är ökade värden både ekonomiskt och upplevelsemässigt.

---

¹ Kulturnämnden beslutade den 25 augusti 2016 att pröva Meröppet, det vill säga att nackaborna kan besöka bibliotek utanför ordinarie öppettider, på ett av kommunens bibliotek under ett år.

Ortofotot visar det aktuella planområdet inom röd markering.

Övergripande situationsplan för planområdet, nya byggnader i grått, svarta linjer motsvarar nya gator.

Gestaltning

Bebyggelseförslag för området, inklusive gestaltungsprinciper, är upprättad av Brunnberg & Forshed arkitektkontor för Magnolia bostad AB samt för Nacka kommun och Kirsh + Dereka arkitekter för Gotska fastighets AB, februari 2018. Detta program finns tillgängligt på kommunens hemsida.

De framtida kvarteren är tänkta att få varierade hushöjder genom att kvarterens byggnadsvolymer delas i mindre enheter för att uppnå variation i skala. Planförslaget ger Orminge en ny årsring i centrum med platskänsla och förstärkt identitet som skapar nya attraktiva bostäder, lokaler och offentliga rum. Ett sammanhållet gaturum och höjdsättning

av bottenvåning föreslås i kombination med ett varierat arkitektoniskt uttryck. Val av fasadgestaltning ska vidare utredas till granskningsskedet av detaljplanen. Fasadgestaltning bör utföras med omsorgsfulla detaljer.

Den del av byggnaden som vetter mot Kanholmsvägen har fyra gavelmotiv mot gatan och taklandskapet hjälper därmed till att bryta ner skalan på den kvartersstora volymen som angränsar till Ormingeplans öppna yta.

Figur 1 Preliminär volymskiss Kvarter Hantverksbuset, vy från väst vid bron över Kanholmsvägen

Figur 2 Illustration Brunnberg & Forsbed: Exempel på hur sockelvåning kan gestaltas, kvarter Hantverksbuset, vy från Kanholmsvägen

Figur 3 Illustration Brunnberg & Forsbed: exempel på hur fasader kan utformas, kvarter Hantverksbuset, vy från nordöst

Kvarter Utövågen föreslås som ett slutet kvarter kring en gård som öppnar upp mot intilliggande park och anpassas till topografin.

Figur 4 Preliminär volymskiss kvarter Utövågen, vy från sydöst vid korsning Mensättravågen/Utövågens förlängning

Kvarter Parkeringshuset föreslås som en större byggnadsvolym med en längre fasad mot Kanholmsvägen i form av ett höghus i terrassform. En del av kvarteret får upp till 20 våningar och utgör därmed ett nytt landmärke i Orminge centrum. Denna fastighet ställer höga krav på utformning och gestaltning.

*Figur 5 Illustration Kirsch & Dereka: Kvarter Parkeringshuset och intilliggande panncentral, vy från söder
Exempel på hur fasad kan gestaltas, parkeringshus med handel och bostäder*

Kulturmiljö och landskapsbild

Delar av Orminge bedöms idag som ett bebyggelseområde med särskilt kulturhistoriskt värde för kulturmiljövården. Två landmärken i närhet till planområdet är panncentralens höga, smala skorsten och vattentornet Svampen. Snedkabelbron utgör ett landmärke inom planområdet. Dessa tre utgör tillsammans med tallarna Orminges karaktäristiska landmärken.

Planområdet ligger inte inom den del som utpekats som särskilt värdefullt, men angränsar till detta och utgör en betydelsefull del av uttrycket för dåtidens planeringsideal. Området får en ändrad karaktär med mer tät och hög bebyggelse. Nya landmärken tillkommer och gamla landmärken får mindre betydelse.

Planförslagets slutna kvarter innebär att Orminges tidigare avläsbara zoner blir svårare att avläsa. Kvartersbebyggelse innebär en helt ny typ av stadsplaneringsstruktur än den som tidigare funnits i området. Detta innebär negativa konsekvenser för Orminges tidstypiska och välbevarade zonindelning. Likaså innebär de föreslagna byggnadshöjderna negativa konsekvenser för områdets säregna karaktär. Ianspråktagande av områdets talldungar och naturmark innebär negativa konsekvenser för en av områdets karaktäristiska kvalitéer.

Planområdet angränsar till panncentralen, som bedöms ha ett lokalt värde för kulturmiljövården. Viktiga element som utgör byggnadsspecifika karaktärsdrag för Panncentralen uppfördes 1968 och har en självständig arkitektur, med en hög skorsten och en fasad som är utförd i ett kassettsystem i corténstål och andra plåtdetaljer i svartlackad panncentralen är byggnadsform och karaktär, fasadmateriel och kulör samt fönstersättning. Panncentralens dominans kan påverkas till följd av tillkommande stora och höga volymer.

Sociala konsekvenser och trygghet

Många människor på liten yta med närhet till kollektivtrafik och service ger förutsättningar för en befolkad miljö under olika tider på dygnet, vilket är positivt för det sociala livet och kan bidra till den upplevda tryggheten. Förslag till infartsparkeringar och möjliggörandet av en bussterminal med fler avgångar än i dagsläget skapar incitament till resor med kollektivtrafik. Tillgängligheten till och inom planområdet förbättras i och med planförslagens genomförande. Bebyggelsens blandade funktioner med verksamheter och bostäder gör att området kommer upplevas som tryggare och mer omhändertaget.

Enhetens analys och bedömning

Kulturnämnden kan yttra sig i frågor som rör behov av anläggningar och lokaler för kulturverksamhet. Nämndens ansvarsområde är även utsmyckning av offentliga platser och byggnader samt att i övrigt, där nämndens medverkan påkallas, vara rådgivande vid utformning och utsmyckning av bostadsområden. Kulturnämnden har fått möjlighet att lämna synpunkter över detaljplan för Knutpunkten.

Befintlig konstnärlig gestaltning

Konstverket Helheten del III av Bertil Herwlov Svensson är idag placerat i skogsbrynet som ingår i det aktuella området. Del I och II i samma konstverk finns idag placerade i Fisksätra. Tanken var att del III också skulle placeras i Fisksätra. Utredning har påbörjats av kommunens konstsekreterare för att se på möjligheten att hitta en ny placering för del III i Fisksätra. Eftersom det pågår detaljplanearbeten såväl för Knutpunkten i Orminge och i Fisksätra entré är det nu möjligt att utreda eventuell flytt av Helheten del III från Orminge och hitta en lämplig placering i Fisksätra.

Tredje delen av Helheten är placerat vid Orminge centrum.

Gestaltning och ny bebyggelse

Förslag till ny gestaltning skapar en ny årsring av bebyggelse som kommer att addera bra bostäder, fler verksamhetslokaler och göra Orminge centrum mer attraktivt. Det är viktigt att angränsande landmärken såsom panncentralen, snedkabelbron och vattentornet tydligt bevarar sin del av Orminge centrumskaraktersdrag.

Gestaltningmässigt är ett varierat fasaduttryck att förorda såväl till formgivning, materialval som färgsättning. Enligt riktlinjerna i Öppna konsten² ska offentlig gestaltning finnas med från början i planeringen av hela bebyggelsen och av det offentliga rummet. Kultur- och fritidsenheten önskar ta del av vidare arbete med fasadgestaltning som ska utredas till granskningsskedet av detaljplanen. Generellt sätt är torg och mötesplatser där många människor träffas en lämplig plats och Knutpunkten har dessa förutsättningar.

Dialog med byggherrar och fastighetsägare angående aktiviteter under byggtiden inom ramen för metoden Konsten att skapa stad skapar möjligheter att föra upp frågan på agendan om såväl permanenta konstnärliga installationer i den framtida stadsmiljön som tillfälliga konstillationer under byggtiden. Studier och forskning kring hur konst och kultur bidrar till positiva långsiktiga värden i stadsbilden bör adderas i planeringsarbetet.

Kultur- och fritidsenheten arbetar tillsammans med förvaltningsenheten och medarbetare på plan- och exploatering kring eventuell ny placering av biblioteket i Orminge för att bland annat kunna erbjuda MerÖppet³ i enlighet med kulturnämndens beslut (KUN 2015/748). Olika alternativ utreds och kulturnämnden kommer senare under 2018 få ta del av ett förslag till inriktning för Orminge bibliotek.

För att möta utökade behov av lokaler för musik och kulturskola, i och med det utökande kundvalet och den växande befolkningen, är det viktigt att olika fastighetsägare i det aktuella området blir informerade om hur Nacka kommuns kundval fungerar. De anordnare som erbjuder aktiviteter inom ramen för kundvalet är i behov av att kunna hyra lämpliga lokaler för att driva sina musik- och kulturskolor för Nackas barn och ungdomar. Den senaste kapacitetsrapporten som enheten presenterade för kulturnämnden (KUN 2016/76 den 20 september 2016) visar att det finns behov av olika sådana lokaler i Orminge. Det gäller såväl verksamhetsanpassade lokaler för musik, bild och form samt dans, men även andra lokaler som kan nyttjas för olika verksamheter. I dagsläget driver Danshuset, en privat dansskola, en uppskattad och välbesökt verksamhet i Hantverkshuset.

Ekonomiska konsekvenser

Planprogrammet medför inga ekonomiska konsekvenser för kulturnämnden.

² Öppna konsten, beslut i kommunfullmäktige den 19 april 2010, (KFKS 2007/73)

³ Kulturnämnden beslutade den 25 augusti 2016 att pröva Meröppet, det vill säga att nackaborna kan besöka bibliotek utanför ordinarie öppettider, på ett av kommunens bibliotek under ett år.

Konsekvenser för barn

Projektet kommer att orsaka olägenheter under byggtiden som påverkar barn som rör sig i området och som dagligen använder kollektivtrafik för att ta sig till skolor och fritidsaktiviteter. Stor vikt måste därför läggas på väl genomförd planering, goda temporära lösningar och god information till allmänheten.

Programförslaget föreslår nya bostadskvarter med innergårdar. Gårdarna kan utgöra halvoftentliga zoner, väl anpassade efter barns behov av lek och utevistelse. Gårdar upplevs ofta som trygga och tillgängliga platser för barn, vilket ökar barns rekreativsmöjligheter. Cirka 100 meter öster om planområdet ligger närmaste kommunala lekplats och bollplan. Centrala parken ligger ca 100 meter norr om planområdet.

Bilagor

1. Förslag till yttrande över detaljplan för Knutpunkten den 23 februari 2018
2. Planbeskrivning Knutpunkten

Tuula Aula
T.f enhetschef
Kultur- och fritidsenheten

Susanne Broman Kjulsten
Samhällsplanerare
Kultur- och fritidsenheten